

Van de pasanggrahan Watoe Oeloh wordt zelden gebruik gemaakt anders dan om er den inhoud van de meegebrachte picnic-manden aan te spreken. De sleutels van de twee eenvoudig gemeubileerde kamertjes zijn te bevragen bij den Wedana te Amboeloe. De sloten zijn overigens door de binnenwaaiende zoute dampen vrijwel geheel doorgeroest.¹⁾ Een bezwaar van dit logeershuisje is, dat zoetwater gehaald moet worden van een ettelijke honderden meters ver gelegen put in de naburige kampong.

Van de pasanggrahan wordt vervolgens met de auto, die van Grintingan via Amboeloe is omgereden, de terugtocht naar Djember aanvaard.

Men kan natuurlijk ook Grintingan overslaan en van Djember direct via Amboeloe en kampong Sabrang naar Watoe Oeloh rijden. Het weggedeelte tusschen Amboeloe en Sabrang is tengevolge van het drukke karrentransport abominabel, in den drogen tijd ligt er een halve meter fijn poederstof over een onzichtbaren, doch goed merkbaren ondergrond, die in structuur gelijkenis met het maankraterlandschap moet vertoonen, zoodat alle voertuigen als kometen een stofstaart achter zich laten. In den natten tijd ligt er een even dikke laag modder op. Er is wel een betere weg langs het Kesilir-irrigatiekanaal, maar die schijnt voor den gewonen burger niet toegankelijk te zijn.

De botanicus treft in de omgeving van Watoe Oeloh een groote verscheidenheid van begroeiingen aan, duinflora, mangrovebosch en moerasbosch, de flora van zoetwaterpoelen, van andesiet- en van kalksteenheuvels, waarbij het verband tusschen begroeiing en bodemsoort vaak duidelijk tot uiting zal komen. De zoöloog heeft, wanneer hij den tijd er voor neemt, gelegenheid bantengs waar te nemen, de strandvogelfauna te bestudeeren en binnen een bestek van enkele tientallen meters zoetwater-slakjes en -krabben te vinden naast dito van het zeestrand. Ook de grotten herbergen er wel een speciale fauna. Waarlijk, men vindt hier op korten afstand de meest verschillende terreinvormen bijeen met een zéér uiteenloopenden planten- en dierenwereld.

In het voorgaande hebben wij een in hoofdzaak geologisch en geografisch beeld gegeven, doch waar de meeste excursionisten nog meer belang plegen te stellen in planten en dieren, willen wij niet eindigen alvorens de hoop uit te spreken, dat deze onze beknopte schets van een zeer interessant stukje van Java's Zuidkust spoedig aangevuld moge worden met een botanische en zoölogische beschrijving, wellicht door leden van de afdeeling Besoeki onzer Vereeniging.

Bandoeng,

H. WITKAMP.

¹⁾ JUNGHUHN vermeldt op zijn tochten in den omtrek van Poeger veel last gehad te hebben van het roesten van zijn geweer en andere ijzeren voorwerpen.

EEN PAAR OPMERKINGEN OVER ENKELE PLANTEN

Ficus diversifolia Bl. — In zijn opstel over bovengenoemde *Ficus*-soort (zie afl. 5 van dezen jaargang, blz. 86-90) zegt VAN DER PIJL, dat VON FABER de hydathoden van de bladeren dezer plant nooit zag functionneeren. Dit lijkt me toch niet heelemaal juist, want ten rechte luidt de betreffende passus in het door VAN DER PIJL aangehaalde werk van VON FABER aldus: „Eine nennenswerte Ausscheidung flüssigen Wassers durch diese Hydathoden habe ich allerdings nie beobachtet. Das Vorhandensein von dünnen Krusten Aluminiumsilikat an den Stellen wo die Drüsen sich befinden, deutet aber darauf hin, dass eine Sekretion stattfindet.“ Ik kan hieruit niet anders opmaken, dan dat VON FABER aan de hydathoden bij *Ficus diversifolia* wel degelijk een actieve functie toekent, al heeft hij zeer waarschijnlijk de bladeren van deze plant nimmer zoo mooi zien druppelen als de foto van VAN

DER PIJL (l.c., fig. 3) het weergeeft. De korstjes aluminiumsilikaat — ik neem nu maar aan, dat dit werkelijk aluminiumsilikaat is — op de plaatsen, waar de hydathoden zich bevinden, zag ik nergens zoo duidelijk als bij de exemplaren, die op het solfatarenveld van den Poesoek Boekit (bij Pangoe-roeran) groeien. De beide foto's (fig. 1) werden dan ook daar in Augustus 1936 genomen.

Gynura crepidioides Bth. — Wat de Oostkust betreft, waarmede ik het Delische cultuur-gebied plus de hoogvlakte van — laat ons zeggen — Prapat tot Kabandjahe bedoel, lijkt het me, of er aan den „zegetocht” van *Gynura crepidioides* een einde gekomen is. De verhoudingen zijn blijkbaar gestabiliseerd, de „Anschluss” is een voldongen feit. Plaatselijk en onder bepaalde omstandigheden, b. v. op pas opengekapte terrein, kan ze nog wel in groote massa optreden, doch overigens wordt het algemeene vegetatiebeeld door *Gynura crepidioides* niet opvallend meer beïnvloed.

Fig. 1. *Ficus diversifolia* BL. op het solfatarenveld van den Poesoek Boekit.

Eupatorium odoratum L. — Deze plant verruimt nog steeds haar areaal op Delischen bodem en komt thans op meerdere plaatsen, ook buiten het tegenwoordige tabaksgebied, overheerschend voor. Ook dat zal met de jaren natuurlijk wel weer veranderen. De strijd gaat momenteel hoofdzakelijk tusschen *Clibadium surinamense* en *Eupatorium odoratum*; *Melastoma malabathricum* — de „rhododendron” der Deli-planters — heeft sinds jaren reeds haar eens zoo domineerende positie in de jongebloekar van het tabaksgebied verloren. Vreemd is het echter, dat in het areaal van *Eupatorium odoratum* tot op den huidigen dag nog zoo'n groot hiaat is blijven bestaan. In het kustgebied nl., gevormd door de Soengei Oelar eenerzijds en de grens tusschen de landschappen Padang-Bedagei en Batoe Bahra anderzijds, schijnt de plant te ontbreken, heb ik ze althans nog steeds niet kunnen vinden. Ten Oosten van genoemde landschapsgrens treedt ze weer op, veel b.v. direct ten Zuiden van Indrapoera langs den weg, die van deze plaats door het bloekarterrein van de sinds 1932 gesloten tabaksonderneming Tandjong Koeba naar Bah Lias en Perdagangan leidt.

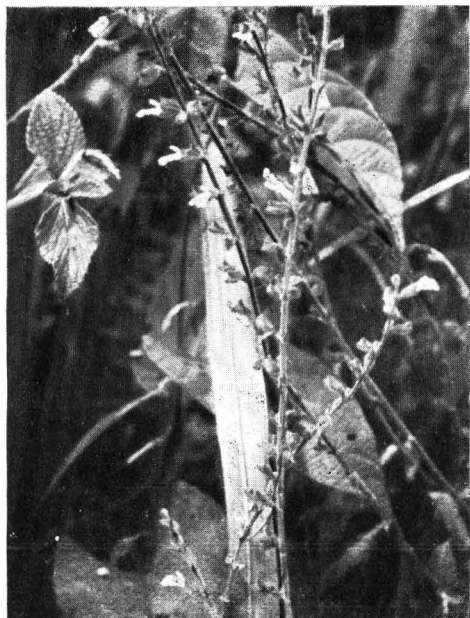

Fig. 2. *Salvia privoides* BTH.

Salvia privoides Bth. en Salvia obscura Bth. —

Het is gebleken, dat wat men tot nu toe op Java *Salvia occidentalis* Sw. noemde, — de klein-blauwbloemige *Salvia*, over welke import VAN WELSUM in den eersten jg. van dit tijdschrift op gemakelijke wijze de ontdekking mededeelde, — geen *occidentalis* is, doch bestaat uit 2 na aan

elkaar en aan *S. occidentalis* verwante soorten. De planters onderscheidten deze reeds aan hun habitus, nl. als de „opgaande” en „liggende” vormen. De „opgaande” soort heet *S. privoides* BTH., de „liggende” *S. obscura* BTH., zooals Dr C. A. BACKER zoo welwillend was mede te deelen. Voor Sumatra is dit een nieuwe import! Merkwaardig is, dat, evenals op Java, *S. obscura* in het wild

minder algemeen voorkomt dan *S. privoides*. De eerstgenoemde ken ik van Sumatra's Oostkust alleen van Kp. Baroe bij Medan. *S. privoides* is daarentegen thans algemeen verspreid. Ik zag haar voor het eerst (fig. 2) in 1934 op de tabaksonderneming Gedong Djohore. En nu? Ik heb haar nu reeds op een 10-tal andere plaatsen verwilderd waargenomen (vgl. fig. 3). Hoe is deze *Salvia*-soort in ons cultuurgebied terecht gekomen? Ik bezit daaromtrent nog maar schaarsche gegevens en moet voorshands den lezers het antwoord op die vraag schuldig blijven. Misschien zullen we er wel nooit meer precies achter komen, hoe zij in Deli haar entrée heeft gemaakt, maar ondertusschen zullen we haar in de gaten blijven houden.

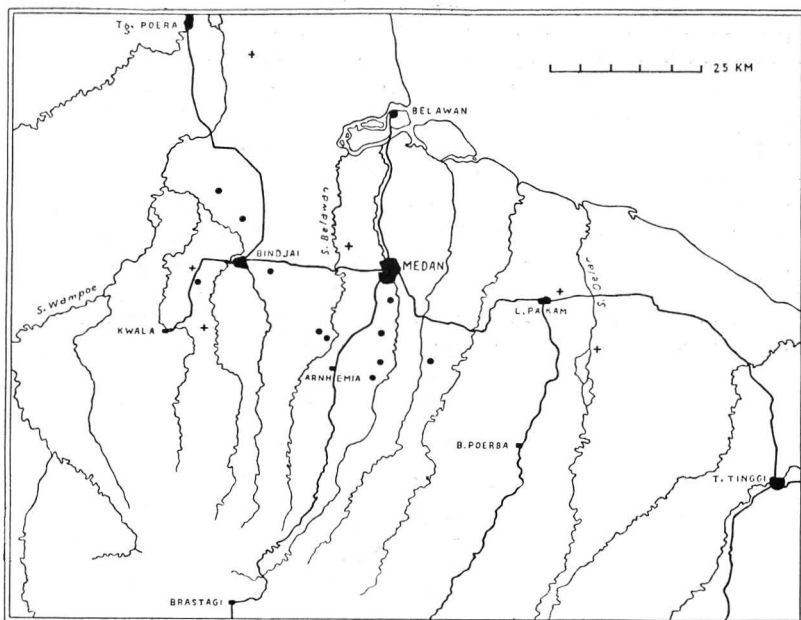

Fig. 3. Schetskaart van een gedeelte van Sumatra's Oostkust, aangevende de vindplaatsen van *Salvia privoides* (●) en *Aristolochia pandurata* (+).

***Aristolochia pandurata* Jacq** — Deze aardige *Aristolochia*-soort, inheemsch in Venezuela, wordt op Java soms als sierplant in tuinen gekweekt (zie BACKER, De Trop. Natuur VIII. blz. 167). In Deli komt ze op eenige plekken verwilderd voor (verg. fig. 3). Voor het eerst viel deze pijpbloem me op in het begin van 1935 en wel iets voorbij Loeboek Pakam tusschen km 30 en 31. Ze is daar nog steeds te vinden, evenals op de andere op de kaart aangegeven plaatsen. Tijdens een recent bezoek aan de tabaksonderneming Tjinta Radja (in de buurt van Tandjong Poera) is me gebleken, hoe enorm ze zich speciaal daar verbreid heeft. We mogen dankbaar zijn voor deze aanwinst van de Delische flora ze bloeit hier rijkelijk, bijna het heele jaar door, en zet goed vrucht (fig. 4). *Aristolochia elegans* MASTERS komt bij ons eveneens als

Fig. 4. *Aristolochia pandurata* JACQ. Bloem en vruchten.

sierplant in tuinen voor; verwilderd heb ik echter deze soort tot nu toe niet aangetroffen.

Medan, Juni 1938.

J. C. V. D. MEER MOHR.

KORTE MEDEDEELINGEN

„Witte” snip. — Naar aanleiding van de mededeeling van den heer VAN BEMMEL over een afwijkend licht gekleurd exemplaar van *Capella stenura* in de Augustus-aflevering (p. 139) van dezen jaargang, vermeld ik, dat zich een dergelijk, doch nog lichter gekleurde snip van dezelfde soort, op 9 Maart 1919 geschoten te Bodjongsoang op de Bandoengsche hoogvlakte, in onze collectie bevindt.